

KARZ (ÖDÜNÇ) AKDI	<i>Misli bir malın mislen geri ödenmek üzere bir kimseye verilmesi işlemi ni ifade eden akittir</i>
MUKRİZ	Taraflardan KARZ (ÖDÜNÇ) verene
MUKRAZ	Karz verilen şeye
ISTIKRAZ veya İKTİRA	Karz almaya
MÜSTAKRİZ veya MUKTERİZ	Karz talebinde bulunup alana
KURBET	Allah'a yakınlaşma
KARZ-I HASEN	İhtiyaç sahibi bir kimseye ödünç verme
LAZİM	Her iki taraf açısından da bağlayıcı olmayan
TEBERRU EHLİYETİ	
KİYEMİ MALLAR	Biri diğerinin yerini alamayacak kadar birimleri arasında farklılık bulunması, yani standart olmayan, standart olsa bile piyasada bulunmayan çoğunlukla tüketilemeyen mallardır.
MİSLÎ MAL	Ölçü , tartı ve sayı ile alınıp satılan şeyler (mevzûnât, mekîlât ve adediyyât-ı mü-tekârîbe) .
KİRA (İCARE) AKDI	İslam Hukukunda belli bir menfaati belli bir bedel karşılığında satma olarak tanımlanmıştır
ME'CÛR	Kiralayanın kira konusu olan malı
MUCİR	Kira akdinde taraflardan kiralayana denir
MÜSTECİR	Kira akdinde taraflardan kiracı olana denir
"ECR-I MÜSEMMÂ",	Akid yapılırken üzerinde anlaşmaya varılan ücret
"ECR-I MISIL"	Piyasadaki rayiç değerine göre genellikle bilirkişi yoluyla belirlenen ücrete

[illegible]

GİRİŞ

- Satım akdinden sonra ticari ve günlük hayatta en çok ihtiyaç duyulan ve karşılaşılan, borç ilişkilerinin en başta **gelen kaynaklarından bazıları**

✚ **KARZ**
✚ **KIRA**
✚ **ARİYET**
✚ **VEDİA**
✚ **HİBE**
✚ **REHİN** akitleridir.

TANIMLAR

KARZ : Misli bir malın mislen geri ödenmek üzere bir kimseye verilmesi işlemini ifade eden akit.

KIRA: menfaatin ücret karşılığında temlik edilmesini konu alan bir akit.

ARİYET

VEDİA

HİBE

REHİN

KARZ AKDI

- **KARZ AKDI, misli bir malın mislen geri ödenmek üzere** bir kimseye verilmesi işlemini ifade eden akit.
- Bu işlemi ifade için **TÜRKÇE'DE ÖDÜNC** kelimesi kullanılmaktadır.
- Karz kelimesi, Arapça bir kelime olup sözlükte, geniş bir anlam yelpazesine sahip olmakla birlikte, **en yaygın kullanılan anlamı "KESMEK"tir.**
- **Ödünç** işlemini ifade için **Türkçede ÖDÜNC** kelimesi kullanıldığı gibi, **KARZ** kelimeside kullanılmaktadır.
- Yani **KARZ** kelimesi aynı zamanda **Türkçeleşmiş** kelimedir.
- **KARZ AKDİNDE**

- ✚ Taraflardan **KARZ (ÖDÜNC)** verene **MUKRİZ**
- ✚ Karz talebinde bulunup alana **MÜSTAKRİZ** veya **MUKTERİZ** denilirken
- ✚ Karz almaya **İSTIKRAZ** veya **İKTIRAZ**
- ✚ Karz verilen şeye **MUKRAZ** denilir.

❖ **ALLAH'A YAKINLAŞMA (KURBET) ANLAMIIÇEREN BİR İŞLEM**

- Karz **Allah'a yakınlaşma (kurbet) anlamı içeren bir işlem** olup karz alan açısından dünyevî, karz veren açısından uhrevî faydalar içerir.

- Âyetlerde, Allah yolunda ve uhrevî ecir beklentisiyle yapılacak harcamaların bir bakıma dünyada Allah'a borç verme sayılıp karşılığının ahirette kat kat fazlasıyla alınacağı belirtilir.
- Burada "güzel" nitelendirmesiyle geçen **KARZ** tabiri, ödünç işlemi de dahil hayır duygusuyla ve **ALLAH RIZÂSİ İÇİN YAPILAN HER TÜRLÜ MALİ FEDAKÂRLIĞI KAPSAR.**
- **İhtiyaç sahibi bir kimseye ödünç vermenin KARZ-I HASEN** adıyla yaygınlık kazanması Kur'an'da geçen bu teşvik ve nitelendirmeden kaynaklanır.
- Hz. Peygamber,

✚ Kim bir Müslümanın dünya sıkıntılarından birini giderirse Allah da onun ahret sıkıntılarından birini giderir. Kul, kardeşinin yardımında olduğu sürece Allah da onun yardımındadır" gibi genel,

✚ "Sadaka on misliyle, karz on sekiz misliyle mükâfatlandırılır".

✚ "İki defa borç vermek bir kere sadaka vermek gibidir" gibi özel mahiyetteki hadisleriyle ödünç vermenin dinî değerine ve erdemli bir davranış oluşuna dikkat çekmiştir.

➤ **KARZ AKDI HER İKİ TARAF AÇISINDAN DA BAĞLAYICI (LAZİM) OLMAYAN BİR AKİTTİR.**

➤ **BU ÖZELLİĞİNİN BİR SONUCU OLARAK BORÇ VEREN KİŞİ VERDİĞİ BORCU DİLEDİĞİ ZAMAN TALEP EDEBİLİR.**

- Başlangıçta bir sürenin şart koşulması da fakihlerin çoğunluğunca hukuken bağlayıcı görülmez ve bu husus **karz işlemi**nin **bir teberru akdi** oluşuyla sebebiyledir.

❖ **KARZ İŞLEMİ BİR TEBERRU AKDİDİR**

- **HANEFİ, ŞAFİİ, HANBELİ** mezheplerinin görüşü bu istikamettedir.

KARZ AKDİNİN BAŞLANGICINDA BİR SÜRENİN ŞART KOSULABİLİRMİ ????

ÖNEMLİ

- ✚ **KARZ İŞLEMİ BİR TEBERRU AKDİDİR.**
- ✚ **HANEFİ, ŞAFİİ, HANBELİ GÖRE** Karz akdinin başlangıcında da bir sürenin şart koşulması hukuken bağlayıcı görülmez

- **MÂLİKİLER**, bazı **HANBELİ** fakihleri ve **İBN HAZM** ise akidde kabul edilen şartlara bağlılığın gerektiğine de vurgu yaparak **karzda süre şartının geçerli olduğunu** ileri sürerler.

ÖNEMLİ	
HANEFİ, ŞAFİİ, HANBELİ	MÂLİKİLER , bazı HANBELİ fakihleri ve İBN HAZM ise
Karz akdinin başlangıcında bir sürenin şart koşulması hukuken bağlayıcı görülmez	➤ Karzda süre şartının geçerli olduğunu ileri sürerler.

- Akdin tamamlanması için teslimin şart olup olmaması yönünden yapılan tasnifte karz akdi **AYNÎ** akidler grubunda yer alır.

❖ KARZ AKDI AYNÎ AKIDLER GRUBUNDA YER ALIR.
❖ İSLAM ÂLİMLERİNCE AYNIN TEMLİKİ GAYELİ AKİTLERDEN OLDUĞU KABUL EDİLMEKTE
❖ POZİTİF HUKUKTA TARTIŞMALIDIR

- İslam âlimlerince,
 - ✚ Karz akdinin aynın temlikî gayelî akitlerden olduğu kabul edilmekle birlikte,
 - ✚ Pozitif hukukta bu akdin
 - ✓ menfaatin temlikî (kullandırma gayelî) akitlerden mi ????
 - ✓ aynının temlikî gayelî akitlerden mi sayılması gerektiği tartışmalıdır ???

❖ SORUMLULUK YÜKLEYİP YÜKLEMEMESİ AÇISINDAN İSE KARZ AKDI TAZMİN SORUMLULUĞU YÜKLEYEN AKİDLER GRUBUNDADIR
--

- Sorumluluk yükleyip yüklememesi açısından ise karz akdi, ariyet ve vedîadan farklı olarak emanet akidleri grubunda değil tazmin sorumluluğu yükleyen akidler grubundadır.
- Bütün akidler gibi

✚ Karz akdinden bahsedebilmek için de ➤ TARAFLAR ➤ İRÂDE BEYANI ➤ KONU olmak üzere üç aslî unsura ihtiyaç bulunmakta.
--

✚ Akdin sahih olarak kurulabilmesi için ayrıca ➤ İN'İKAD ➤ SIHHAT ŞARTLARINI TAMAMLAMIŞ olması gerekmektedir.

- Mal üzerine yapılan bir akid olması sebebiyle diğer malî akidlerin taraflarında aranan **ehliyet şartı** yanında **KARZ İŞLEMİNDE KARZ VEREN ACISINDAN EHLİYETİN DAHA ÖZEL BİR TÜRÜ OLAN TEBERRU EHLİYETİ** ARANMAKTADIR.

- Karz akdi **İCAP VE KABUL** ile kurulur.

❖ **KARZ İŞLEMİNDE TEBERRU EHLİYETİ** ARANMAKTADIR.

- Fıkıh literatüründe satım akdi örneğinde ayrıntılı şekilde ele alınan akid nazariyesinin karz akdine yansıtılmasıyla karz akdinin konusunun taraflar arasında çekişmeye yol açmayacak ölçüde bilinir ve garardan uzak olması gerektiğinde ittifak edilir.

HANEFİLER SIHHAT ŞARTI	HANEFİ VE ZEYDİYYE
➤ Akde konu olan şeyin misli mal olması ve işlemin ✚ RİBA VE ✚ RİBA ŞÜPHESİ taşımaması ➤ Karz akdinin riba veya riba şüphesinden ari olabilmesi, geri ödemenin mislen yapılması suretiyle gerçekleşir	➤ Karz akdinin konusu genel olarak mislî mallardır

- Akde konu olan şeyin misli mal olması ve işlemin riba ve riba şüphesi taşımaması, **HANEFİLERE** gör akdin sıhhat şartıdır.
- Karz akdinin riba veya riba şüphesinden ari olabilmesi, geri ödemenin mislen yapılması suretiyle gerçekleşir.
- **HANEFİ VE ZEYDİYYE** mezheplerinde karz akdinin konusu genel olarak mislî mallardır.
- Çünkü bunlara göre karz akdinde ariyetten farkı olarak aynın iadesi değil emsalin iadesi söz konusudur.
- Bu sebeple daha çok tüketilmek suretiyle yararlanılan ve piyasada emsali bulunan standart mallar karz akdine konu olur.
- Mislî mal kapsamına ölçü, tartı ve sayı ile alınıp satılan şeyler (mevzûnât, mekîlât ve adediyyât-ı mü-tekârîbe) girer.
- **MİSLİ MALIN ZİDDİ KIYEMİ MALDIR.**
- Kıyemî mallar, biri değerinin yerini alamayacak kadar birimleri arasında farklılık bulunması, yani standart olmayan, standart olsa bile piyasada bulunmayan çoğunlukla tüketilemeyen mallardır.
- **MİSLİ MALLARIN DIŞINDAKİ TÜM MALLAR KIYEMİDİRLER.**
- Bir başka ifadeyle misli malların dışındaki tüm mallar kıyemidirler.
 - ❖ **KARZIN SADECE MİSLÎ MALLARDA CAİZ OLUP KIYEMÎ MALLARDA DEĞİLDİR**

- Karzın sadece mislî mallarda caiz olup kıyemî mallarda olmaması, emsalin iade edilmesi olgusunun karzın mahiyetini oluşturduğu, mislî malların fertleri arasında değer ve fiyat farkına yol açacak ölçüde bir farklılık bulunmadığından iadenin anlaşmazlığa yol açmaksızın kolaylıkla mümkün olacaktır.

➤ **KIYEMÎ BİR MALIN KARZ OLARAK VERİLMESİ DURUMUNDA İŞLEM HANEFİ MEZHEBİNE GÖRE**

❖ **FÂSİD OLUR**

- Kıyemî bir malın **karz** olarak verilmesi durumunda işlem Haneefî mezhebine göre fâsîd olup böyle durumlarda fâsîd alım satımdaki hükümler cereyan eder

Kira (İcare) Akdi

- Kira, menfaatin ücret karşılığında temlik edilmesini konu alan bir akittir.
- Başka bir ifadeyle menkul yada gayri menkul malın kullanımının belli bir bedel karşılığında başkasına devredilmesidir.
- Kiralama, ticari ve günlük hayatta en çok ihtiyaç duyulan, borç ilişkilerinin en başta gelen kaynaklarındandır.
- İslam Hukukunda kira akdi, satım akdinden sonra önem itibariyle ikinci sırada yer almakta ve oldukça ayrıntılı işlenmektedir.

- İslam Hukukunun klasik sistematğinde

✚ **KIRA AKDI, İŞ AKDI İLE BİRLİKTE "İCARE AKDI" BÖLÜMÜ BAŞLIĞI ALTINDA ELE ALINIR.**

- **İCARE AKDI** İslam Hukukunda

✚ **BELLİ BİR MENFAATI BELLİ BİR BEDEL KARŞILIĞINDA SATMA OLARAK TANIMLANMIŞTIR** ve

✚ hem **gayrimenkul** ve

✚ **menkul** eşyanın kullanımını konu alan kira akdini

✚ hem de insanın çalışmasını konu edinen **iş akdini** içine almaktadır.

NOT İCARE AKDI

- 1) **GAYRIMENKUL** eşyanın kullanımını
- 2) **MENKUL** eşyanın kullanımını ve
- 3) **İŞ AKDİNİ** konu alır

➤ KIRA AKDİNİN DÖRT UNSURU BULUNMAKTADIR. Bunlar;

- 1) **TARAFLAR**
- 2) **İRÂDE BEYANI**
- 3) **MENFAAT**
- 4) **ÜCRET**

KIRA AKDİNİN DÖRT UNSURU

A) TARAFLAR

- Kira akdinde taraflar

✚ kiralayan (**MUCİR**) VE
✚ kiracıdan (**MÜSTECİR**) meydana gelir.

- Tarafların diğer akidlerde de genelde olduğu gibi vücûb (hak) ve edâ (fiil) ehliyetine sahip ayrı ayrı kişiler olması gerekir.

❖ **TARAFLARIN VÜCÛB (HAK) VE EDÂ (FİİL) EHLİYETİNE SAHİP AYRI AYRI KİŞİLER OLMASI GEREKİR.**

❖ **KIRA AKDI İKİ TARAFLI AKIDLERDENDİR**

KIRA AKDI İKİ TARAFLI AKIDLERDEN OLDUĞU İÇİN	
HANEFİLERE göre Temyiz gücüne sahip (mümeyyiz) küçüğün yapacağı kira akdi velisinin izin veya icazetine bağlı olarak geçerlidir.	ŞÂFİİLER Tarafların ERGEN (BALİĞ) olmasını şart koşmuşlardır

- Kiralayanın, karşı tarafa temlik edeceği menfaatin mâliki olması veya bu hususta yetkisinin bulunması gerekli görüldüğünden kiralayanın kira konusu olan malın (me'cûrun) aynına değil menfaatine mâlik olması yeterlidir.

- Bu sebeple İslam Hukukunda kiracının, aksine bir hüküm olmadıkça süresi içinde me'cûru başkasına kiralayabileceği kabul edilir.

B) İRÂDE BEYANI

- İslâm hukukunda her akid gibi kira akdinin kuruluşunda da asıl olan tarafların rızâsıdır.
- Tarafların hangi kalıp ve usulde olursa olsun tarafların o anda akdin kurulması yönünde kesin iradelerini yansıttığı sürece icap ve kabul şeklinde tezahür eden sözleri ile akit kurulur.
- Ancak akde rızânın bulunmadığı açıkça belli oluyorsa o takdirde akid kurulmamıştır ve hiçbir sonuç doğurmaz.
- Buna karşılık hata, hile ve zorlama gibi rızâyâ ilişkin bir eksiklik söz konusu ise mağdur olan tarafın akdi feshetme hakkı vardır.

C) MENFAAT

- Kiracı açısından akdin mevzuu

KIRALANAN MALIN KULLANIMIDIR.

- Kira akdi, taraflar ve akid sözleri itibariyle diğer akitlerden pek farklılık göstermez ve borçlar hukukunun model akdi olarak ayrıntılı bir şekilde işlenen **BEY AKDİNİN BU KONUDAKİ HÜKÜMLERİ BURADA DA GEÇERLİDİR.**

- Öncelikle

✚ **MENFAATIN TARAFLARCA BİLİNİR OLMASI**

✚ **KIRALANAN EŞYANIN NİTELİK VE NİCELİĞİNDE TARAFLARI ANLAŞMAZLIĞA SÜRÜKLEYECEK BİR KAPALILIĞIN BULUNMAMASI** gerekir.

- İslâm hukukçularına göre kira akdinde

✚ kiralanan eşyanın bilinmesi ve önceden belirlenmesi.

✚ kira süresinin tesbit edilmesi

✚ kiralanan eşyanın kullanım tarzının daha önce kararlaştırılması gerekmektedir.

- Böylelikle ileride bu yüzden doğabilecek çekişme ve mağduriyetin önlenmesi amaçlanmıştır.

- Yine bu amaçla, bir eşyanın görülmeden kiraya tutulması halinde kiracıya bu eşyayı gördüğünde muhayyerlik hakkı tanınmıştır.

- Kira akdi kural olarak belli bir süre üzerine kurulur.

- Tarafların süre üzerinde anlaşmaları yeterlidir ve sürenin uzun ya da kısa olması önemli değildir.

- Kiralanan eşyanın kullanma tarzının belli olması gerekir.

- Kiralanan arazide ne tür bir ziraat yapılacağının, yine kiralanan menkul eşyanın nasıl ve kimin tarafından ne işte ve hangi şartlarda faydalanılacağının önceden belirlenmesi gerekir.

- Ev, dükkân gibi gayrimenkuller öteden beri oturma ve iş yeri amacıyla kiraya tutulduğu ve bu husus örfen belirlenmiş sayıldığı için bunların kira akdi esnasında ayrıca belirlenmesi şartı aranmamıştır.

- Fakat örfen bilinenden farklı bir kullanım düşünülüyorsa bunun akid esnasında belirtilmesi gerekir.

❖ **İSLAM ÂLİMLERİ MÜSLÜMANIN ZİMMEYE (GAYRİ MÜSLİM VATANDAŞ) EVİNİ DÜKKÂNINI KIRALAMASINI CAİZ GÖRÜRLER**

- İslam âlimleri Müslümanın zimmiye (gayri müslim vatandaş) evini dükkânını kiralamasını caiz görürler ve zimmi kiracının bu gayrimenkulde işleyeceği masiyetin akdi doğrudan etkilemeyeceğini ifade ederler.

TARTIŞMALI

Arazi kiracılığının caiz olup olmadığı veya ne ölçüde caiz olduğu İslam hukukçuları arasında tartışma konusu olmuştur.

- Arazinin para ile veya gıda maddesi karşılığında kiralınması hususunda **ihtilaf** bulunmakla birlikte **COŞUNLUK** arazinin belirli bir mal karşılığı kiralınmasının caiz olduğunu kabul eder.

- Arazinin, kalkacak mahsulün belirli bir oranı karşılığında kiralınması da kira bedelinin kısmen belirsiz olduğu belirterek kabul etmeyenler olsa da genelde caiz görülmüştür.

D) ÜCRET

- Kiralanan eşyanın kullanımı mukabilinde ödenen karşılıktır.

- Alışverişte "semen" olabilen her şey kira akdinde ücret olabildiği gibi menfaatler de kira ücreti olarak kararlaştırılabilir.

- Akid yapılırken üzerinde anlaşmaya varılan ücrete **"ECR-I MÜSEMMÂ"**

- Daha sonra piyasadaki rayiç değerine göre genellikle de bilirkişi yoluyla belirlenen ücrete **"ECR-I MISIL"** denilir.

- **ÜCRETİN EN ÖNEMLİ ŞARTI,**

1) Tarafları anlaşmazlığa sürüklemeyecek ölçüde açık ve bilinir olmasıdır.

2) Kararlaştırılan ücretin **hem mal hem de mütekavvim** olma vasfını taşımasıdır.

- Diğer bir ifadeyle mal sayılmayan ve kendisinden faydalanmanın hukuken serbest ve helâl olmadığı şeyler kira ücreti olarak ödenemez.

- Menfaatler, **HANEFİ HUKUKÇULARINCA** mal sayılmamakla birlikte, elde edilmekle yokluktan kurtulacağı ve akde konu olmakla da mütekavvimlik kazanacağı için kira akdinde bedel olabilir.

❖ **MENFAATLER, HANEFİ HUKUKÇULARINCA MAL SAYILMAKTA**

KIRA AKDİNİN HÜKÜMLERİ

- Kira akdinin hükümleri (sonuçları) kiralayanın ve kiracının borçları ve hakları şeklinde ifade edilebilir.

A) KIRALAYANIN BORÇLARI

- Gerekli şartlara uyularak kurulmuş bir kira akdinde kiralayanın borcu, me'cûru (kiralanan) akdin gerektirdiği şekilde kiracıya teslim etme, kira sürecinde kullanıma elverişli tutma, kullanıma elverişli hale getirme, bakım ve onarımını yapmadır.

- Bununla birlikte kiralayan, önceden konuşulmasa da me'curun (kiralanan şey) tamiri için yapacağı harcamaları kiracıdan tahsil edebilecektir.

B) KIRACININ BORÇLARI

- Kiracının yükümlüklerinin başında, **ME'CÛRU** akdin ve örfün gerektirdiği biçimde kullanması gerekmektedir.
- Kiracının diğer bir önemli borcu ise kira ücretini ödemektir.

Kira ücretini ödeme borcu ne zaman doğar ???	
HANEFİ VE MÂLİKİLER'E	ŞAFİİ VE HANBELİLER'E
Me'cûrun kullanımında esas alınacak zaman birimi sonunda mesela aylık kiralansa ayın bitimiyle,	Kira akdiyle doğar.

- Kiracının me'cûru kullanma imkânı elde etmesine rağmen fiilen kullanmamış olması ücret ödeme borcunu düşürmez.
- Ücretin ödenme yer, zaman ve usulü akitte belirtilmişse ona göre yoksa örfü göre yapılır.
- Kiracının üzerinde anlaştıkları veya mevcut örfü bıraktıkları hususlara aykırı davranması da tazmin borcunu doğurur.

✚ Meselâ kiracı araziye belli bir cins tahıl ziraatı için kiraya tutmuşken bu araziye kararlaştırılana göre daha zararlı ve toprağın verimliliğini azaltıcı bir hububat türü ekerse, oturmak için tuttuğu evde demircilik, tamircilik gibi binaya zararlı bir meslek icra ederse, hayvana alabileceğinden fazla yük yükler veya onu daha sarp yolda kullanırsa, bu aykırı davranışları sebebiyle yol açtığı bütün zararları tazmin etmek zorundadır.

- Me'cûrda kiracının kullanımı sonucu ortaya çıkmış eksiklik ve bozuklukların giderilmesi ve bunun için gerekli harcamanın yapılması da kiracının borçları arasındadır.

BORCUN SONA ERMESİ

- Her iki tarafı bağlayıcı akitlerden olan Kira akdi, kira süresinin dolması ile tabii olarak son bulur.
- Bununla birlikte tarafların karşılıklı anlaşması ile süresinden önce sona erdirilebilir.
- Taraflardan birinin ölümü halinde **HANEFİLER** e göre akid sona erer.
- Bununla birlikte ilerleyen dönemlerde sadece kiracının ölümü halinde akdin sereceği görüşü hakim olmuştur.
- **HANEFİLER DIŞINDAKİ MEZHEPLERE GÖRE**
 - ✚ Taraflardan hangisi ölürse ölsün akid sona ermez, ölenin hakkı varislerine geçer.
- Ayrıca tarafların kira akdi ile hedeflediği amacı tamamen yok eden bir ayıp yada kusurun ortaya çıkması halinde, akid kendiliğinden son bulur.

✚ Mesela evin yanması, yıkılması, tarlanın su altında kalması, kiralanan hayvanın ölmesi gibi.

- Kira bedelinin çok yüksek veya düşük olması, herhangi bir aldatma, hile ve sahtekarlık bulunmadığı sürece, akdin feshedilmesi için gerekçe değildir.
- Ancak bunun iki istisnası bulunmaktadır.

- Vakıf, yetim ve hazine mallarının emsallerinin değerinden düşük bir bedelle kiralınması caiz değildir.

Böyle durumda kira akdinin mahkeme tarafından feshedilmesi, meydana gelen zararın da sorumlulara tazmin ettirilmesi gerekir.

- Vakıf mal normal değeriyle kiralandıktan sonra kirası açık şekilde yükselmişse ve kiracı da bu bedeli ödemeye yanaşmazsa kira akdi feshedilebilir.

- Fakihlerin devlet, vakıf ve yetim mallarına karşı gösterdiği bu duyarlılık bu tür malların çok defa kişisel çıkarlara, suistimal ve yağmalara konu olabilmesi ve bu malların özel olarak korunmaya muhtaç olmaları sebebiyledir.

- Kira akdi son bulduğunda her iki taraf da elinde karşılıksız kalan mal ve kira bedelini karşı tarafa iade eder.

ARIYET AKDI

- **ARIYET, BİR KİMSEYE BEDELSİZ OLARAK BELLİ BİR SÜRE KULLANMAK ÜZERE BİR MALIN VERİLMESİNİ KONU ALAN BİR AKİT TÜRÜDÜR.**

ARIYET AKDI	
HANEFİ VE MÂLİKİLER'E GÖRE ARIYET	ŞAFİİ VE HANBELİLER'E GÖRE İSE
Dönülmesi kabil olmak üzere menfaati karşılıksız olarak başkasına temlik edilen maldır.	Menfaat mülkiyeti değil, intifa (faydalanma) hakkı devredilen maldır.

- İki arasındaki fark, birinci tarife göre ariyet alan kimsenin bunu başkasına iare yani ariyet olarak verme hakkının bulunması, ikinciye göre ise böyle bir hakkının bulunmayıp sadece kullanım hakkının mevcut olmasıdır.
- Ariyet malın kullanımının bedelsiz başkasına devredilmesi yönüyle ariyet akdi kira akdinden ayrılmaktadır.

ARIYETİN UNSURLARI

- **HANEFİLER'E GÖRE** ariyet vermenin unsurları
 - ✚ **İCAP VE KABUL** veya onun yerini
 - ✚ tutan **TEATİDİR**
- ✚ Yani sarıh bir irade beyanı ile veya iareye delâlet edecek bir karinenin bulunması halinde irade beyanı olmaksızın bir malı ariyet olarak alıp kullanmadır.
- **Diğer MEZHEPLER** ise iarenin unsurlarını
 - ✚ **TARAFLAR (MUÎR, MÜSTÂİR)**
 - ✚ **ARIYETE KONU OLAN MAL**
 - ✚ **İRÂDE BEYANI** olarak dörde (3 e diyecekdi heralde 😊)ayırırlar
 - ✚ İki görüş arasındaki fark öze değil şekle yöneliktir.
- İrade beyanı zaruri olarak bu beyanın taraflarını ve konusunu da içine aldığından **HANEFİLER** bunların ayrıca belirtilmesine gerek görmemişlerdir.
- Ariyet akdinin unsurları ve iarede taraflarla ve ariyet alınan malla ilgili şu şartların da bulunması icap eder:

- 1) **ARIYET VERENİN VE ALANIN AKILLI OLMASI GEREKİR**
- 2) **ARIYET OLARAK VERİLEN MALIN TÜKETİLEN DEĞİL KULLANILAN BİR MAL OLMASI GEREKİR.**
- 3) **AKDİN TAMAM OLMASI VE ARIYET ALANIN MALIN MENFAATINE MÂLİK OLMASI İÇİN TESLİM ŞARTTIR**
- 4) **ARIYET VERENİN MENFAATE MÂLİK OLMASI YETERLİDİR**

1) ARIYET VERENİN VE ALANIN AKILLI OLMASI GEREKİR

- **HANEFİLER'E** göre bulûğ ve reşîd olma şart değildir.
- Buna göre mümeyyiz küçükler kanunî temsilcilerinin rızasıyla ariyet alıp verebilirler.
- **HANEFİLER** iarede malın kendisinin değil menfaatinin temlik edildiğini ve her zaman dönülebilir bir akid olduğundan hareketle bu akdi **MUÎR (ARIYET VEREN)** bakımından tamamen aleyhte bir muamele görmemişler ve alım satım gibi eksik ehliyetlilerin izinle yapabilecekleri akidler arasında saymışlardır.
- **Diğer MEZHEPLERE GÖRE** ise ariyet verenin tam ehliyetli, alanın da tamamen lehte olan akidleri yapmaya ehil olması gerekir.

- Bu mezheplere göre ariyet verme tamamen aleyhte bir muamele olduğundan eksik ehliyetlilerin ariyet vermesi kabul edilmemiş, alan bakımından ise tamamen lehte bir tasarruf olduğundan, teberra kabule ehil olmaları yeterli görülmüş, mümeyyiz çocukların da ariyet alabileceği ifade edilmiştir.

2) ARIYET OLARAK VERİLEN MALIN TÜKETİLEN DEĞİL KULLANILAN BİR MAL OLMASI GEREKİR

- Tüketilerek faydalanılan mallar ariyet akdinin değil karz akdinin konusu olurlar.
- Bu tür malların aynının değil mislinin iadesi mümkündür.
- Halbuki ariyette kural olarak malın misli değil aynı iade edilir.
- Para da bu anlamda tüketilen bir mal kabul edilir ve ariyete değil karza konu olur.

3) AKDİN TAMAM OLMASI VE ARIYET ALANIN MALIN MENFAATINE MÂLİK OLMASI İÇİN TESLİM ŞARTTIR.

- Yani ariyet aynı akitlerden sayılmıştır.
- İare, alan bakımından karşılıksız kazanma anlamına gelen bir hukukî muameledir.

- Hibede de olduğu gibi bu tür bir muamelenin tamam olabilmesi teslimle bağlıdır.

4) ARIYET VERENİN MENFAATE MÂLİK OLMASI YETERLİDİR.

- Bunun sonucu olarak **HANEFİ VE MÂLİKİLER'E** göre sadece mal sahipleri değil, ariyet alanlar ve kiracılar da menfaatine mâlik oldukları malları ariyet olarak verebilirler.
- Ariyetin hükmü, bu maksatla alınan malın karşılıksız olarak kullanımıdır.
- Kullanımın karşılığı olarak bir bedelin tesbit edildiği durumlarda bu bir ariyet değil kiradır.
- Kullanım şekli, ariyetin mutlak veya mukayyet olmasına göre değişmektedir.
- Mutlak ariyette müsteîr (ariyet alan), örf ve âdetin çizmiş olduğu sınırlar içerisinde, aldığı malı dilediği yer, zaman ve şekilde kullanabilir.
- Bizzat kendisi kullanabileceği gibi başkasına da kullandırabilir.
- Fakat izinsiz olarak başkasına kiralayamaz, rehin olarak veremez.
- Ariyet zaman ve mekânla sınırlandırılmışsa bu sınırlar içerisinde kullanılması zorunludur.

- Buna aykırı kullanım, ariyet alan için bir teaddî teşkil eder ve ariyet alınan malda bir zarar ve ziyanın meydana gelmesi durumunda bunun sebebi ne olursa olsun, ariyet alan için bir tazmin yükümlülüğü doğar.
- Mukayyet ariyet, kullanım şekli ve kullanacak kimse bakımından da sınırlandırılabilir.
- Yalnız binilmek üzere ariyet alınan bir hayvanla yük taşınmaz.
- Başkasının kullanması açıkça yasaklanan bir ariyeti ancak müsteîr kullanabilir.
- Ariyet verme, ariyet için ister bir süre belirtilmiş olsun ister olmasın, taraflar açısından her zaman dönülmesi kabil bağlayıcı (lazım) olmayan bir hukukî muameledir.
- Buna göre ariyet veren dilediği zaman malını geri isteyebilir.
- Alan da istediği zaman aldığı iade edebilir.
- Yalnız belirli bir süre için verilen ariyette bu sürenin dolmasından önce geri isteme mekruh kabul edilmiştir.
- Fakat yine de istendiğinde iade edilmek mecburiyeti vardır.
- Ancak ağaç dikmek veya bina yapmak üzere belirli bir süre için ariyet verilen arazinin bu sürenin dolmasından önce geri istenmesi durumunda ariyet alanın belirli şartlarla tazminat talep etme hakkı vardır.
- Bu konudaki genel kuraldan ziraat için ariyet verilen arazi müstesnadır.
- İster belirli bir süre için ister böyle bir süre sınırı olmaksızın ariyet verilmiş olsun, bu tür arazi hasat zamanından önce geri istenmez.
- Ariyet alan, geri istenmiş de olsa hasat anına kadar araziye elinde tutabilir.
- Ancak bunun için talep anından itibaren arazinin değer kirasını ödemek zorundadır.
- **MÂLIKÎLER** bu konuda mutlak ve belirli bir zamanla sınırlı ariyeti bir-birinden ayırırlar.
- Mutlak ariyet her zaman geri istenebilirse de belirli bir süre ile sınırlı ariyet bu sürenin dolmasından önce istenemez.
- Bu tür ariyet **MÂLIKÎLER'E** göre süresi içerisinde lâzım bir akid olmaktadır.
- Ariyet alınan mal için yapılan masraflar **HANEFÎLER**'e göre ariyet alan üzerinedir.
- Burada masraftan maksat, daha ziyade ariyet alınan hayvan vb. için yapılan yiyecek masraflarıdır.

- **SÂFÎ VE HANBELÎ** hukukçulara göre bu masraflar ariyet verene aittir.
- **MÂLIKÎ** mezhebinde farklı görüşler olmakla birlikte hâkim görüş, ariyet verene ait olduğu noktasında toplanmaktadır.

ARIYET ALANIN SORUMLULUĞU:

- Ariyet alınan mal **HANEFÎ** mezhebine göre emanet hükmündedir; müsteîrin kullanım veya muhafazada bir haksız fiili veya kusuru olmaksızın kısmen veya tamamen hasara uğraması durumunda bir tazmin mükellefiyeti doğmaz.
- Ariyet alınan malın çalınması veya âriyeten oturlan evin bir zelzelede yıkılması örneklerinde müsteîr için kusur veya haksız bir fiil söz konusu değildir.
- Mutlak ariyette kusurun sınırını örf ve âdet, mukayyet ariyette ise tesbit edilen kayıtlar belirlemektedir.
- **HANBELÎ MEZHEBİNE GÖRE** ise ariyet alınan mala gelen her türlü zarar ve ziyanı müsteîr ödemek zorundadır.
- **MÂLIKÎLER VE ŞÂFÎLER** bu iki görüş arasında yer almaktadırlar.
- **MÂLIKÎLER**, ariyet alınan malın kapalı bir yerde muhafaza altına alınabilir veya alınamaz oluşuna göre iki türlü sorumluluk kabul etmektedirler.
- Elbise, ziynet eşyası gibi kapalı bir yerde saklanan mallar zayi olduklarında ariyet alan tarafından her durumda tazmin edilirler.
- Bu tür eşyada **MÂLIKÎLER** müsteîr için farazî bir kusur kabul etmektedirler.
- Ancak bu farazî kusurun aksi her zaman ispat edilip sorumluluktan kurtulma imkânı vardır.
- Böyle kapalı bir yerde saklanmayan ve muhafaza alınamayan mallarda ise **HANEFÎLER'İN** görüşüne paralel olarak ancak ariyet alana isnadı mümkün bir fiil veya kusur durumunda tazmin yükümlülüğü söz konusu olmaktadır.
- **ŞÂFÎLER** de hasarın ariyet alınan malın kullanımı anında veya başka zamanlarda meydana gelişine göre sorumluluğu farktı tesbit etmektedirler.
- Mûtat kullanım sırasında meydana gelen hasardan ariyet alan sorumlu değildir; kullanım dışındaki zamanlarda meydana gelen her türlü zarar ve ziyandan ise sorumludur.

İARENİN SONA ERİŞİ

- Muvakkat ariyet sürenin dolmasıyla iade edilir.
- Süre bittikten sonra ariyeti mazeretsiz olarak elde tutmak bir tazmin sebebidir.
- Süre belirlenmeyen ariyet ise ariyet verenin geri istemesi veya alanın iade etmesiyle sona erer.

- Bunun dışında taraflardan birinin ölümüyle de ariyet akdi son bulur (Mecelle, md. 807).
- **MÂLIKİ VE HANBELİ** hukukçulara göre ölüm ariyetin sona ermesi için bir sebep değildir.
- Ayrıca, iare bir masrafı gerektirirse bu ariyet alana aittir

VEDIA AKDI (EMANET AKDI)

- Bir kimsenin bir veya daha fazla kişiye herhangi bir malı korumaları üzere bırakmasını konu edinen bir akit türüdür.
- Satım ve kira akitleri gibi ticari hayatta çokça yaygın olarak kullanılan sözleşmelerden biridir.
- İslam Hukukunda

- ✚ EMANET BIRAKAN KİŞİYE "MUDİ'",
- ✚ EMANET BIRAKILAN KİŞİYE "MÛDA'",
- ✚ EMANET BIRAKMA İŞLEMINE de "İDA'" denir.

VEDIA, EMANET AKITLERINDEN BİRİSİDİR.

- **BUNUNLA BİRLİKTE VEDIA AKDİNİ DİĞER EMANET AKITLERINDEN AYIRAN BİRÇOK ÖZELLİĞİ VARDIR.**

- **VEDIA AKDİNDE ASIL AMAÇ MALIN GÜVENLİ BİR ŞEKİLDE KORUNMASIDIR.**

Vedia akdinde asıl amaç malın korunması
DİĞER EMANET AKITLERİNDE mal bizzat korunması maksadıyla alınmayıp maldan bedelli olarak faydalanma söz konusudur.

- Bunun dışındaki bir gaye vedia akdinin özüne aykırıdır.
- **DİĞER EMANET AKITLERİNDE İSE MALIN KORUNMASI ESAS AMAÇ OLMAYIP, MAL EMANET OLMA NİTELİĞİNİ, VEDIADAN ÇOK FARKLI OLARAK, BAŞKA AMAÇLA YAPILMIŞ, DİĞER BİR AKIT DOLAYISIYLA KAZANMIŞTIR**
- ✚ Mesela **KIRA VE ARIYET** de aynı zamanda emanet akitlerindendir.
- ✚ Bu akitlerde mal bizzat korunması maksadıyla alınmayıp, **ARIYET AKDİNDE** maldan bedelli olarak faydalanma, **KIRA AKDİNDE** ise bedelli olarak faydalanılması amacıyla yapılmıştır.
- ✚ Vedia akdinde asıl amaç malın korunması olduğundan ariyet ve kira da olduğu gibi muda malı kullanamamaktadır.

SORU: VEDIA AKDİNİ DİĞER EMANET AKITLERİNDEN AYIRAN NOKTALAR NELERDİR????

CEVAP

VEDIA AKDİNDE asıl amaç malın korunmasıdır.

DİĞER EMANET AKITLERİNDE mal bizzat korunması maksadıyla alınmayıp maldan bedelli olarak faydalanma söz konusudur

VEDIA AKDİNDE asıl amaç malın korunması olduğundan muda malı kullanamamaktadır.

DİĞER EMANET AKITLERİNDE kullanabilmektedir

- Diğer akitlerde olduğu gibi

VEDIA AKDİNİN UNSURLARI

1. **TARAFLAR**
2. **İCAP VE KABUL** veya onun yerini tutan mesela bir emanetçinin korunması istenilen malı emanetçinin yanına veya görevlinin haberi olması kaydıyla deposuna bırakması gibi **TEATİ** ile olabilmektedir.

VEDIA AKDİNİN ŞARTLARI

VEDİA'NIN SİHHATİ YANI VEDİA AHKÂMININ UYGULANABİLMESİ İÇİN BİR TAKIM ŞARTLARIN BULUNMASI GEREKİR.

BUNLAR;

- 1- **MÛDA'IN (EMANET BIRAKILAN) MÜKELLEF OLMASI GEREKİR**
- 2- **MÛDİ (EMANET BIRAKAN) MÜMEYYİZ OLMALIDIR**
- 3- **VEDİA BIRAKILAN MAL, ELDE BULUNDURULABİLECEK CİNSTEN BİR MAL OLMALIDIR**

1- MÛDA'IN (EMANET BIRAKILAN) MÜKELLEF OLMASI GEREKİR.

- Mümeyyiz olmayan bir çocuğun yanına bırakılan malın hiç bir güvencesi yoktur.
- Dolayısıyla bu durumdaki bir malın telefi halinde o çocuğun sorumluluğu yoktur.

2- MÛDİ (EMANET BIRAKAN) MÜMEYYİZ OLMALIDIR.

- Dolayısıyla çocuk, deli gibi mümeyyiz olmayanların bıraktıkları malda vedîa hükümleri caiz olmaz.

3- VEDİA BIRAKILAN MAL, ELDE BULUNDURULABİLECEK CİNSTEN BİR MAL OLMALIDIR

- Dolayısıyla, havadaki bir kuşun emanet bırakılması mümkün değildir.

VEDİANIN HÜKÜMLERİ

- Mûda' vedîayı teslim aldığı zaman bir takım yükümlülükler altına girer.
- Bunlar:
 - ✚ Mûda', kendisine emanet bırakılan malı örfün öngördüğü ve kendi malını koruduğu şekilde korumak zorundadır.
 - ✚ Malı korumada makul derecede titizlik gösterdiği sürece bu mala gelen zarardan sorumlu olmaz.
 - ✚ Mûda', malı korumada aşırı kusur veya kastı bulunduğu mal telef olursa tazminle mükellef olur.
 - ✚ Mesela, mûda'ın evinde veya ambarında yangın, göçük gibi tabii bir âfet olur ve emanet bırakılan mal telef olursa bundan dolayı tazminat gerekmez.
 - ✚ Mudi (emanet bırakan), mûda'a malı verirken onun muhafazası için bir takım şartlar koşabilir.
 - ✚ Bir zarurete binanen şarta uymadığında malı tazminle yükümlü değildir
 - ✚ Fakat şartı önemsemez ve bu yüzden mal telef olursa tazminle yükümlüdür.
- Yukarı da ifade ettiğimiz üzere, Mûda' vedîayı kullanamaz.
- Kullandığı takdirde bu **TEADDİ** sayılır ve elinde emanet olan mal, tazmin edilir duruma gelir.
- Dolayısıyla bu durumda telef olacak olursa o malı, özelliğine göre, mislini veya kıymetini ödemek durumundadır.
 - ✚ Mesela elinde emanet olan bir elbiseyi giymek, kendisine emanet bırakılan bir arabaya binmek o malı emanet olmaktan çıkarır, mağsub mal hükmüne sokar.
- Eğer mûda' emanet malı kullanır, sonra da bir daha kullanmamak niyetiyle korunduğu yere koyarsa ve bir daha da kullanmazsa bu mal tekrar emanet hükmüne döner.
- **ÖNEMLİ: ŞAYET EMANET BIRAKAN ŞAHİS, MÛDA'A MALI KULLANMASI İÇİN VERİRSE, BU AKİT VEDİA OLMAKTAN ÇIKAR ARIYETE DÖNÜŞÜR**
- Mûda' vedîayı kullanamamanın yanı sıra onda herhangi bir tasarrufta da bulunamaz.
- Yani onu satamaz, kiraya veremez, rehin bırakamaz.
- Şayet emanet malda bir tasarrufta bulunur da kazanç sağlarsa bu kazancın kime ait olduğu ihtilaflıdır.
- **İMAM MÂLİK VE LEYS'E GÖRE**, muda' malın aslını sahibine iade edince, edilen kâr kendisi için helaldir.
- **EBÛ HANİFE, İMAM MUHAMMED VE ZÜFER'E GÖRE** aslını sahibine iade eder, kazancı da fakirlere dağıtır.

➤ **Diğer bazı İslam âlimlerine göre** ise hem malın aslı hem de kârı asıl mal sahibinindir.

➤ **Bir başka gruba göre** kazanç alım satım yoluyla elde edilmişse bu tasarruf geçersizdir

VEDİA BAĞLAYICI OLMAYAN AKİTLERDENDİR.

- Sahibi istediği zaman mûda' yı (vedîayı) geri vermek zorundadır.
- Böyle bir talep halinde vermeyi geciktirmeye hakkı yoktur
- Zaruret olmadığı halde geri vermez de mal telef olursa onu ödemek zorundadır.
- Ama malın bulunduğu yer ile, teslim edileceği yer arasındaki mesafenin uzaklığı, o esnada yol emniyetinin olmaması gibi bir sebepten dolayı teslim gecikir ve bu esnada mal telef olursa tazmin gerekmez.

➤ **VEDİA AKDI AYNI AKİTLERDEN OLUP AKDIN TAMAMLANMASI İÇİN İCAB-KABUL YETERLİ OLMAYIP MALIN TESLİMİ GEREKİR.**

➤ **MÛDA' MALI, VEDİA'NIN SAHİBİNE, VEKİLİNE VEYA ELÇİSİNE VEREBİLİR**

➤ Bir başkasına veremez, verirse sorumlu durumuna düşer.

➤ **MALIN SAHİBİNE İADESİ KÜLFET VE MASRAFI GEREKTİRİYORSA BU MASRAFLAR MAL SAHİBİNE AITTİR.**

HİBE AKDI

➤ **BİR MALIN BEDELSİZ OLARAK BİR BAŞKASINA TEMLİK EDİLMESİNİ KONUSALAN TEMLİK SAYILI BİR AKİTTİR**

- Malın mülkiyetinin süresiz olarak başkasına devredilmesi yönüyle ariyetten ayrılmaktadır.
- Ariyet akdinde malın kullanımı bedelsiz olarak fakat geçici bir süre için verilmektedir.
- **İSLAM BORÇLAR HUKUKUNDA AKDIN KURULUŞU VE HUKUKEN GEÇERLİLİĞİ İÇİN ARANAN GENEL ŞART VE KURALLAR HİBE AKDI İÇİN GEÇERLİDİR.**

TEBERRU AKİTLERİNDEDİR

- Hibe, karşı tarafa karşılıksız yardım amacı taşıdığından **TEBERRU AKİTLERİNDEDİR.**
- Hibenin teberru akidlerinden sayılması, yani hibede bulunan açısından karşılıklar arası denge itibarıyla sırf zarar, hibeyi kabul eden taraf açısından da sırf yarar niteliğinde olması sebebiyle tarafların akid yapma ehliyeti satım akdine göre farklılık taşır ve daha çok hibede bulunacak taraf açısından önem arz eder.
- Bu yüzden İslâm hukukçuları, hibede bulunacak tarafın tam eda ehliyetine sahip olması gerektiğinde görüş birliği içindedir.
- Yani, bağışlayanın, âkıl, bâliğ olması ve teberru ehliyetine sahip olması gereklidir.

➤ Bu, Mecelle'nin 859. maddesinde şöyle ifade edilir: "Vâhibin, âkıl ve bâliğ olması şarttır binaenaleyh sağır (küçük), mecnûn ve ma'tuh (bunak) un hibesi sahih değildir; Amma bunlara hibe sahihtir."

➤ Hibeyi kabul eden açısından hibe sırf kazandırıcı bir hukukî işlem olduğundan lehine bağışlama yapılan kimsenin vücûb ehliyetinin bulunması, yani hakikî veya hükmî şahıs olması ve o sırada hayatta bulunması yeterlidir.

➤ Ancak mümeyyizlerin hibeyi kabulü geçerli sayılırken ve velisinin izni-icazeti gerekli görülmezken mümeyyiz olmayan kimselerin hibeyi kabzı geçerli olmaz, onlar adına hibeyi kanunî temsilcileri kabul eder.

➤ Cenin için yapılan vasiyet geçerli olduğu halde fakihlerin çoğunluğuna göre hibe batıldır.

➤ **İMAM MÂLİK** ise cenine yapılan hibeyi bir tür hibe vaadi sayarak geçerli kabul eder.

➤ İslam Borçlar Hukukunda akdin konusu ile ilgili genel şart ve kurallar hibe akdi için de geçerlidir.

➤ Bu itibarla bağışlama anında akid konusu malın

- ✚ **MEVCUT OLMASI,**
- ✚ **MALUM VE MUAYYEN OLMASI,**
- ✚ **BAĞIŞLAYANA AIT BULUNMASI** v.b. şartlar aranır.

➤ **HİBE**, ariyet gibi alan bakımından karşılıksız kazanma anlamına gelen bir hukukî muameledir ve bu tür bir muamelenin tamam olabilmesi teslimine bağlıdır.

➤ Nitekim

- ✚ **ARİYET**
- ✚ **VEDİA**
- ✚ **KARZ**
- ✚ **REHİN** akdi gibi aynı akitlerdendir.

➤ **HANEFİLER**

✚ İcap ve kabulün bulunmasını **AKDİN RÜKNÜ**

✚ Birbirine uygunluğu ve aynı mecliste yapılması gibi şartları da **AKDİN İN'İKAD ŞARTI** kabul ederler.

➤ Ancak iki taraflı yani ivazlı akidler (muâvazât) için geçerli olan bu ilkeyi tek taraflı borç doğuran teberru akidlerine, hibeye uygulamanın güçlüğü vardır.

➤ Çünkü hibe işleminin mevcudiyetinde ana unsur hibede bulunan tarafın irade beyanı (icap) teşkil eder.

➤ Bundan dolayı **HANEFİLERE VE İMAM MÂLİK'E** göre

✚ Hibe akdinin rüknü istihsânen sadece hibe edenin icabıdır; karşı tarafın kabul ve kabzı hibenin vücut bulması için değil hibenin hükmünün sübûtu, hibe edilen mala mülkiyet ve akdin bağlayıcılık kazanması için gereklidir

➤ Başta **ZÜFER OLMAK ÜZERE BİR KISIM HANEFİ FAKİHLERİ, İMAM ŞAFİİ VE AHMED B. HANBEL**,

✚ Akidler için geçerli olan genel kuralı (kıyas) işleterek hibede de icap ve kabulün birlikte rükün olduğunu söylerler.

➤ **HANEFİLERİN BÜYÜK ÇOĞUNLUĞUNA** göre

✚ başıslayan malı teslim etmediği, diğer taraf ta malı kabzetmediği sürece başıslayan akidden dönebilir.

✚ Teslim ve kabzdan sonra ancak akit bağlayıcılık (lazım) kazanır.

➤ Rivâyet edildiğine göre, Rasûlullah (s.a.s)'a hibenin hükmü sorulduğunda

✚ **"Onu ne satın al, ne de sadakadan dön; Çünkü sadakasından dönen, dönüp kusmuğunu yiyen köpek gibidir"** şeklinde buyurmuştur. (Müslim, Hibât, 1.) Mâlikî, Şâfiî ve

➤ **HANBELİ HUKUKÇULAR**, bu hadisi delil göstererek hibeden dönmeyen caiz olmadığını kabul ederler.

➤ **HANEFİLER İSE**, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, yukarıdaki hadiste hibeden dönmeyi çirkin gördüğünü, ancak buradaki ifadede hibeden dönmeyen caiz olmayacağı yönünde bir sonuç çıkmayacağını ve bu manada bazı karînelere olduğunu ifade etmişlerdir.

➤ Bu karînelerden ilki, hadisteki benzetmenin, şer'an değil, mürüvvet ve ahlâk yönünden yapılan bir benzetme olmasıdır.

➤ Çünkü köpek, helal ve harama muhatap değildir.

➤ Bu benzetme ile böylesi bir davranışın çirkinliği belirtilmek istenmiştir.

➤ Diğer yandan **HANEFİLER**, hibeden vazgeçmeye cevaz veren bazı hadisler de nakletmişlerdir.

✚ Mesela bunlardan birisinde şöyle buyrulur: "Hibede bulunan, bir ivaz (bedel) almamışsa, hibesinden rucu edebilir." (İbn Mâce, Hibât, 6)

✚ Hanefiler her ne kadar bu karînelere binaen hukuken hibeden dönmeyen caiz olduğunu ortaya koymaya çalışmışlarsa da Ebû Hanîfe, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hibeden dönme faaliyetini, insani duygular, adab-ı muaşeret, nezaket, yerleşik örf ve geleneklere aykırı görmesi sebebiyle böyle bir işlemi mekruh olduğunu kabul etmiştir.

- Bunlarla birlikte **HANEFİLER** de hibenin kan kısımları ve sıhrî hisımlar arasında yapılması, bir karşılık ve şarta bağlanmış olması, hayır ve sevap amaçlı olması, malda karşı tarafın tasarrufta bulunması (Bağışlanan tarla üzerine ev yapılması gibi), taraflardan birinin ölümü (bağışlanan öldüğünde bağışlayan hibesinden dönemediği gibi, bağışlayan öldüğü takdirde de, mirasçıları bağışlanmış olan malı geri alamazlar.) gibi hallerde bağışlayan tarafın rücu hakkının olmadığı görülmüştür.

- Şartlı olarak yapılan bağışlamalarda şartın yerine getirilmemesi başlıca rücu sebebi olarak zikredilmiştir.

- Klasik İslam hukuk doktrinin de rücu şartıyla yani bağışlanan şeyin belli şartlarla bağışlayana geri dönmesi şartıyla hibe konusu ele alınmış ve bu konuda **UMRÂ, RUKBÂ VE SÜKNÂ** terimleriyle ifade edilen belli modellerin caiz olup olmadığı tartışılmıştır.

- Umrâ, bir kimseye yaşadığı sürece onun olması, öldükten sonra da geri ödenmesi şartıyla bir malın verilmesi olarak ifade edilir (evimi falana ömrün boyunca verdim gibi).

- İslam Hukukçularının çoğunluğu bu tür bağışlamalarda bağışlanan şahsın ölmesi durumunda da malın bağışlayan tarafa geçmeyeceğini kabul ederler.

➤ ONLARA GÖRE TEMLİK SÜREKLİDİR

- Başta **İMAM MALİK VE BAZI İSLAM HUKUKÇULARI** ise, böyle bir şartı caiz görerek, bağışlananın ölmesi durumunda malın bağışlayana veya mirasçılarına geri döneceğini söylerler.

- **SÜKNÂ**, bir şahsa yaşadığı sürece bir evin bağışlanmasıdır.

- İslam Hukukçuları böyle bir ifade ile temlikin değil, ariyetin söz konusu olduğunu ifade ederek, bu tür akdin ve şartın geçerli olduğunu kabul etmişlerdir.

- **RUKBÂ İSE**, Bir kimsenin başka birine

✚ "Şu evimi sana verdim; ben senden önce ölürsem ev senin; sen benden önce ölürsen benim olacak" sözleriyle yaptığı bir bağış şeklidir.

- **HANEFİ VE MALİKİLER** böyle bir hibeyi caiz görmezken
- **ŞAFİİ VE HANBELİLER** caiz görmüş fakat şartı geçersiz saymışlardır.

REHİN AKDI

- Rehin, bir malı bir hak karşılığında hapsetmek ve alıkoymaktır. Rehin bir borcu tevsik için teslim alınan mal olarak da tanımlanmaktadır.

✚ **REHİN VERENE "RÂHİN",
REHİN ALANA "MÜRTEHİN",
TESLİM ALINAN MALA DA
"MERHÛN" veya rehin denilir.**

➤ REHİN TEMİNAT GAYELİ AKITLERDENDİR.

- Bir alacağı borçludan almanın tabi yolu ifadır.
- Fakat, borçlu borcunu bazen istenilen zamanda beklenen surette ifa etmeyebilir.
- Bu yüzden bazen borç verenler yani alacaklılar borçlunun ödeme gücünü yerinde görmeyerek alacaklarını iki şekilde teminat altına almaya çalışırlar.

1. Bunlarda birisi **AYNI TEMİNAT**,
2. Diğeri **ŞAHSİ TEMİNATTIR**.

➤ KEFALET ŞAHSİ TEMİNATTIR

➤ REHİN İSE AYNİ TEMİNATTIR.

- Rehin alacaklısı, borçlu olan râhinin ademi ifası, kötü ifası, iflası, ölümü, kaybolması hallerinde rehinli mal sayesinde alacağını daha kolay bir şekilde tahsil etme imkanına sahiptir.
- Bu yönüyle şahsî bir teminat olan kefaletten daha etkili olduğu bazı hukukçular tarafından dile getirilir.
- Diğer akitler için geçerli olan akdin rükünleri ile ilgili şartlar rehin akdi için de geçerlidir.
- Alım-satım ve dava ehliyetine sahip olan kişiler, rehin sözleşmesinde de taraf olabilirler.
- Her sözleşme gibi **İCAB VE KABUL İLE KURULUR**.

- Ancak rehin akdi aynı akitlerden olduğundan rehin hakkının doğumu için, **REHİN MALIN KABZEDİLMESİ GEREKİR**.

- Bu yüzden İslam Hukukçularının çoğunluğuna göre râhin (rehin veren) rehni teslim etmeden önce rehin sözleşmesinden dönebilir.
- **İMAM MALİK** ise, icab ve kabul ile rehin akdinin kurulacağını ve rehin hakkının doğacağını, bunun için kabzın şart olmadığını kabul eder

- Rehin sözleşmesinden sonra
 - ✚ **MÜRTEHİN (REHİN ALAN),**
 - ✚ **RÂHİNİ (REHİN VEREN)** rehni kendine teslim etmesi için icbar edebilir.
- Rehin sözleşmesinde mürtehin hem borç ilişkisinden dolayı, hem de rehin sözleşmesinin gereği alacaktır.
- Bu kişiye **REHİN ALACAKLISI** veya **REHİNLI ALACAKLI** da denilmektedir.
- **RÂHİN** de hem alacağım hem de rehin verilen malın teslimi ile borçludur.
- Bu kişi rehin olarak kendi mülkünü verebildiği gibi rızasını almak kaydıyla üçüncü bir şahsın malını da rehin verebilir (**REHN-İ MÜSTEÂR**).
- Mürtehin veya râhinin birden fazla kimse olması mümkündür.
- Rehin hakkı, alacaklıya öncelik (**RÜÇHAN**) hakkı verir.
- Borcun ödenmemesi ya da borçlunun iflas ve ölmesi halinde, rehin malın bedelinden öncelikle rehin alacaklısının borcu ödenir.
- Eğer bu borç ödenmezse diğer alacaklı ve varisler, rehinli mal üzerinde herhangi bir hak iddia edemezler.
- Merhûnun bedeli borcu tamamen karşılamadığında ise artık mürtehin kalan alacağını elde etmek için diğer alacaklılar sırasına geçer.
- Rehin alan ölürse, rehin onun mirasçılarının nezdinde de rehin olarak devam eder.
- Rehin akdine konu edilen şeyin satılmaya elverişli olması gerekir.
- Zira borç ödenmediği takdirde, alacaklı merhûnu sattırarak alacağını satış bedelinden tahsil edebilmelidir.
- Ayrıca rehnedilecek malın sözleşme esnasında mevcut olması gerekmektedir.
- Alacak hakkı gibi mücerret hakların rehnedilmesi mümkün görülmemiştir.
- Bunlarla birlikte rehne konu olan şeyin muayyen ve teslimi elverişli olması gerekmektedir.
- Rehnedilecek şeyin ortak bir mülk olmaması gerekir.

- **HANEFİLERE GÖRE** taksimi kâbil olsun veya olmasın ortak bir mülkün rehni caiz değildir.
 - Çünkü ortak mülkün yalnız belli bir cüzünü ayırt ederek kabzetmek mümkün olmaz.
 - Ancak böyle bir mülkün bütün ortakların müşterek borcu için rehin olarak alınabilir.
 - Böyle bir durumda kabz mümkün olur.
 - **İMAM ŞÂFİ'YE** göre, taksimi kâbil olsun veya olmasın ortak mülkün rehnedilmesi câizdir.
 - Çünkü bunun kabzı mümkün ve geçerlidir. Şâfi'nin dayandığı delil şudur: Bir mülkteki ortaklık rehin hükmüne ve onun şartlarına olumsuz yönde etki yapmaz.
 - Çünkü rehin akdi, rehnedilen mal üzerinde rehin alana öncelik hakkı sağlar. Bu da gerektiğinde rehni satabilmesidir.
- ORTAK OLUŞ, SATIM AKDİNE ENGEL OLMAZ.**
- Rehin mal menkul olabildiği gibi gayrimenkul de olabilir. Hanefi âlimler rehnedilen malı tamamlayan cüzlerin, rehinde zikredilmese de teminatın şumulüne gireceğini ifade ederler.
 - Ayrıca arazi veya arsa rehnedildiğinde, üzerlerinde bulunan bütün ağaçların meyveleri ve diğer ürünlerinin rehine dâhil olacağını belirtirler.
- REHİN HAKKI AYNÎ BİR HAKTIR.**
- Bu yüzden mürtehin merhûnu elinde tutma, hapsetme yetkisini kazanır.
 - Mürtehinin bu hapis hakkı borcun tamamen ödenmesine kadar devam eder.
 - Borcun kısmen ödenmesi, hapis hakkını sona erdirmez.
 - Rehin hakkı, rehinli alacaklıya, rehin veren izin vermedikçe ne yararlanma ne de kullanma yetkisi verir.
 - Sadece alacağını zamanında alamayan alacaklıya, rehinli malı satarak satım bedelinden alacağını tahsil etme hakkı verir.
 - Alacaklı, borçlu borcunu ifaya hazırlarken, merhûnu paraya çevirmek suretiyle alacağının ödenmesini isteyemez.

- Rehin mal borcun vadesinde ödenmemesi nedeniyle mürtehinin mülkiyetine geçmez.
- Biraz önce de ifade ettiğimiz üzere alacaklının hakkı malı satarak bedelinden tahsil yapmaktır.
- Satış bedeli alacaktan fazla ise fazla kısım borçluda kalır.

DEĞERLENDİRME SORULARI

S.1. Aşağıdakilerden hangisi "Kira" akdi ile ilgili yanlış bir ifadedir?

- a) Kira akdi her iki tarafı bağlayıcı akitlerdendir.
- b) Kiracı açısından akdin mevzuu kiralanan malın kullanımıdır.
- c) Kira akdi kural olarak belli bir süre üzerine kurulur. Tarafların süre üzerinde anlaşmaları yeterlidir ve sürenin uzun ya da kısa olması önemli değildir.
- d) Kira bedelinin çok yüksek veya düşük olması, herhangi bir aldatma, hile ve sahtekarlık bulunmadığı sürece, akdin feshedilmesi için gerekçe değildir.
- e) İslam Hukukuna göre Müslümanın gayrı müslime herhangi bir malı kiralaması caiz değildir.

S.2. Bir kimseye bedelsiz olarak belli bir süre kullanmak üzere bir malın verilmesini konu alan akit türüne ne ad verilir?

- a) Ariyet
- b) Hibe
- c) Karz
- d) Rehin
- e) Vedia

S.3. Aşağıdaki "Rehin" akdi ile ilgili ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Rehin verene "râhin", rehin alana "mürtehin", teslim alınan mala da "merhûn" veya rehin denilir.
- b) Rehin aynı teminattır.
- c) Rehin sözleşmesinde mürtehin hem borç ilişkisinden dolayı, hem de rehin sözleşmesinin gereği alacaklıdır.
- d) İcab ve kabul ile kurulur.
- e) Borçlunun iflas ve ölmesi halinde, rehin malın bedelinden mürtehine (rehin alana alacaklı) borç öncelikle ödenmez, mürtehin (alacaklı) alacak sırasına girer.

Cevaplar
1-e 2-a 3-e